

AMERIKANSK SOCIOLOG:

AMERIKANSK POLITIK UNDER CLINTON FÖRBLIR STABIL

CARL JOHAN LJUNGBERG

Amerikansk politik gör nu snabba ryck. President Bill Clinton väcker häftigt gillande och ogillande. Hans stil hårdgranskas. Avviker Clinton från moderna presidenters syn om sitt ämbete? En som länge följt Vita husetpolitikens krångliga turer, och det mänskliga spelet bakom den, är den välkände sociologen Seymour Martin Lipset, som här intervjuas av Carl Johan Ljungberg. Lipset är ett akademiskt fenomen. Hans bok "Political man" har länge tillhört universitetens läslistor, i USA liksom här hemma.

Lipset föddes 1922 i New York av ryska immigranter, och faderns berättelser om 1910-talets möten med Stalin och Lenin väckte möjligen sonens intresse för politikens maktspel. Efter att i många år ha verkat vid Hoover institution, Stanford, fick Lipset härom året en professur i public policy - ett svåröversättligt ämne som närmast behandlar politikens administrativa resultat - vid George Mason University strax utanför Washington D.C.

CJL: Ni som aktivt intresserat er för amerikansk politik sedan före Trumans tid förvånas kanske inte över det stök som kännetecknat president Clintons första tid vid makten. Eller är det fel intryck?

CARL JOHAN LJUNGBERG är *Ph D.*

L: Det har nog gått ungefär som jag hade väntat mig, och det är inte sagt som kritik. Det var James Bryce som sade att i Amerika avhålls begåvade män ofta från att söka detta ämbete. Orsaken är bland annat de förenklingar som en kandidat tvingas göra. Kom ihåg, att en amerikansk president ställs inför en helt annan uppgift än vad många tror. Hans ämbete bygger nämligen mera på symbolik än på ren makt. Han skall träffa folk, sy ihop särintressen, välja ut och godkänna planer som andra har förberett. Talet om "det imperiella presidentskapet" som man ibland hör är såvitt jag förstår rent strunt. Hans ämbete liknar snarare en kyrkoledares i en icke-hierarisk kyrka, där personlig karisma är helt central.

CJL: Detta stämmer alltså även på Bill Clinton?

L: Ja, till stor del. Jag skulle därför

vilja likna honom mera vid president FDRoosevelt än vid t ex John FKennedy. Roosevelt mötte särintressena, lyssnade på dem, smickrade dem och sade till sist artigt: Jag skall ta mig an er sak, men först väntar det och det på att beslutas - sedan blir det er tur. Detta gav dem en viss uthållighet och en känsla av att inte vara glömda. Det var en löpande politisk process, som krävde mycket kontaktarbete, inlevelse och smidighet, men som också kunde vara effektiv.

CJL: Skiljer sig Clintons stil från Bushs och Reagans?

L: Den är i varje fall mycket olik Bushs, liksom den (av andra skäl) skiljer sig från president Carters som t ex hade svårt att delegera arbete. Däremot ser jag likheter mellan Clinton och Reagan. Den senare framhöll ju ofta, vad han lärt från Roosevelt. Detta gällde dock stilen, den politiska metoden, dvs att skapa och vidmakthålla koalitioner, inte vad politiken syftar till så som många felaktigt trott.

CJL: Många av era arbeten har gällt demokratins stabilitet. Men att Amerika möter stora påfrestningar gör väl att politiken måste bli spänningsladdad? Tänk på de nya invandrargrupperna, eller på dagens ekonomiska oro vars effekter för demokratin på sikt ingen kan förutsäga?

L: Det politiska livet i USA kan tyckas sårbart. Men det är enligt min

åsikt märkligt stabilt. Glöm inte att vi hör mycken kritik mot politik och offentliga organ helt enkelt därför, att många väntar sig för mycket av de politiska makthavarna. Att styra betyder i dag att sköta koalitioner. I parlamentariska stater är dessa koalitioner oftast partier. I Amerika däremot måste intressena samsas inom de två partier vi har liksom i kongressen.

Sökte man, som det heter, göra politiken mer effektiv, skulle det genast betyda att friheten kom att minska. Här i Amerika med dess unika moralism vore något sådant otänkbart. Vi är ett de protestantiska sekternas land. Flertalet medborgare hör till kyrkor som aldrig varit statligt styrda. I andra länder med mer hierarkiska kyrkor antar folk oftast att människan och hennes institutioner i sig är ofullkomliga. Så väntar man sig inte mycket från staten. Påven bor t ex i Italien där aborter är legala, men ingen bränner därför abortkliniker eller ordnar massprotester. I vår sektradition är individen ansvarig för sitt handlande. Vi antas lyda vårt samvete. Detta leder till moralism.

CJL: Och en sådan moralism gör alltså Amerika svårare att styra?

L: Ja, mer känsligt. Så många frågor i USA blir nämligen moraltest. Tag ett känt exempel. För hundra år sedan befriades slavarne i USA. Motsvarande skedde ju i Brasilien och i de brittiska

kolonierna, men där utan några blodiga inbördeskrig. Eller tag ett mer samtida exempel, en fransk minister som har en älskarinna. Detta anses av hans landsmän så att säga helt normalt. Här skulle samma sak väcka ett tumult och säkert medföra vederbörandes avgång. Ser vi till det upplösta Östblocket, klagar de jag möter där ständigt på att folk är lata och själviska, varför den nya demokratin och marknaden inte kan väntas fungera. De blir häpna när jag försäkrar dem, att även det amerikanska folket ofta uppvisar just dessa egenskaper.

CJL: Har då Amerika i vår tid mött större sociala förtroendekriser?

L: Ja, det skedde bl a på 1960-talet. Då brast i viktiga avseenden tilltron till det amerikanska samhället. Gemensamma värden som lojalitet, enhetlighet m fl skakades. USA har förstås alltid varit mindre disciplinerat än Europa.

Individualismen här är större. Vår brottslighet är utbredd, och den passiva olydnaden legio. Men under de oroliga åren på 1960-talet blev utrymmet för individen i viktiga avseenden ännu större.

CJL: Men på 1980-talet sade man väl ändå, att Amerika skall gå "åter till grunderna"? De attityder som uppstått på 1960-talet skulle övervinnas.

L: Ja, och i viss mån gick man just "back to basics". Men bara delvis. 1981, strax innan Ronald Reagan flyttade in i

Vita huset, skrev han ett inlägg, i Wall Street Journal. Där oroade han sig bl a för att affärsvärlden mötte sjunkande förtroende hos folket. Han sökte senare återskapa detta förtroende. Vad som skedde var dock, att förtroendet för regeringen gick upp under Reagan, därför att han syntes få ordning på ekonomin, medan tron på företagen och dessas ledningar förblev oförändrat lågt. Något som jag och Bill Schneiders ganska tydligt kunde visa i boken *The Confidence Gap*.

CJL: Efter att ha lyssnat på vissa kommentatorer får man intrycket att Amerika slits sönder av särintressen. Washington har 80 000 lobbyister. Medför inte detta en allt större, mäktigare och dyrbarare stat?

L: Nej, jag kan inte se det så. Vår vida lobbying är en direkt följd av det svaga partiväsendet. I Europa är partierna starka och disciplinerade. Det är mer poänglöst att via lobbying söka påverka europeisk politik. I USA däremot är varje kongressman sin egen, han samlar fonder och driver sina egna frågor. Han blir därmed mottaglig för påverkan. Det t o m förväntas att den som har intressen och krav skall antechamblera. Varken Reagan eller Bush lyckades förändra detta djupt rotade system.